

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
Härad: *Luggude* Adress: *Korrum, Hornsborg*
Socken: *Väsby* Berättat av: *Densamme*
Uppteckningsår: *1945* Född år *1861* i *Väsby by*

Den gamla byn ifrån 1800-talets början.

Landskap: *Skåne*
Härad: *Ruggude*
Socken: *Wäsby*
Uppteckningsår: *1945*

ACC. N:R. *M. 9716* : /.

Upptecknat av: *Emil Göransson*
Adress: *Norrum nr 1 Hornsberg*
Berättat av: *J. S.*
Född år *1861* i *Wäsby by*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den gamla byn ifrån 1800 talets början.

De människor som nu leva kunna knappast föreställa sig hur varken hus eller folk såg ut i den tiden ifrån början av förra århundradet och till nu. Lite att jag sett hela förra seklets allt, men Föräldrars berättelser tillsammans med vad jag själv sett och hört, från 1861 torde kunna omtala mycket som de yngre ej veta om. Byn bestod för det första av en samling bondgårdar och ensamma hus, allt i en ganska sammanträngd närhet av varandra. Jag menar nu de skånska byarne

icke de smäländske. Överallt var det
en sammanflytning av grå halmtak och
gråa timmer- och lerväggar i byarne.
Tiära rödfärg och kalk, tyckes invånarne
lida berett på, eftersom husen se så grå
och färglösa ut. Men dessa saker måste
köpas, ty tiära kunde ej lämnas ur lövskog-
en och kalk och rödfärg icke heller skaffas
utan ifrån stan under den första halvdelen
av fjörde seklet. I Wäsby socken blev b. k.
"episkifte" förrättadt år 1824 och en del av de
gamle gårdarne utflyttade, ut om byn och
då ändrades något på husens uppsättning.
Stolpar och lös-hult hade förut satts opp i
b. k. "binning" med bjälken nedlagd i stolpen,
så att bjälke-huvudet kom långt ner under
"takskägget", så att som evnen som helst
kunde hänga något på bjälke-huvudet. Men

efter nya byggnads-sättet, som kallas att
bygga på "kassins", kunde begagnas sam-
-ma stötpar som der varit i de gamle hus-
-en, endast bjälkarna lades ovanpå "leiden".
Derav blev husen mer än en halv alm högre
inomhus under loftet. Många av de nye
börings-husen omrades av tegel, utan tim-
-merli-väggarna, således med 4 tegel i insidan
av väggar med $1\frac{1}{2}$ stens tjocklek. Men halm-
-tak lades allestädes. Först år 1875 begyn-
-tes att täckas hus i byarna med sågadt, senare
med höllade taksticker. De de gamla bjälk-
-huvud förefanns brukades också hängas di-
-verse redskap på bjälkhuvuden, såsom liar
vagnnycklar, ja gisk, fläck till torkning o.s.v.
Många av bönderna, byggde vid utflytt-
-ningen, endast så mycket, som de för när-
-varande hade råd till, och sedermera ökade de

de till byggnaderna så att de slutligen ut-
gjorde en stor kringbyggd fyrkantig gård.
Sållt efter som de hunns med att bygga skog-
en och odla upp jorden, fortsattes förbättring
av arealen. Jag beskriver den gamla Wäsby kyr-
kobyn, min födelseby. Folket i byn var ett en-
kelt och olärdt släkte, visserligen ej ett enda släkt-
skapsförhållande, utan varje gård var en släkt,
men någon gång kunde giftermål med en an-
nan gårds folk i samma by förekomma.
De enda h. h. lärda folk i byn, var prest och
klockare, men det fanns nog ingen i byn som in-
te kunde läsa i bok, den gamla tryckstilen,
men den som nu begagnas, kallades för "latinsk
stil", kunde de inte läsa. Innan 1840 kunde
ingen i byn skriva, mer än min Morfar Ras-
mus Larsson å N:o 9 Wäsby, som var kommu-
nal-ordförande. En mängd "husare" hade

arrunderat små jordbeitar av böndernas
åkrar, somliga på 4te och somliga på 99 års
tid. Dessa "husare" voro jordbruks-arbitare,
men några av dem kunde vissa yrke, såsom
Kjällberg t. ex. han kunde borra och skjuta
sten. Eller Hoberg, var skicklig snickare.
Gårdarnes antal blev vid enskiftet 1824 upph-
lagit till 17 stycken. Men "husarne" voro
år 1855 nio stycken. Vägen genom byn kal-
lades för "bygudan", och indelades efter
"husarnes" namn eller närmast belägna
gårdar sålunda: Hogåra-gudan (gadan) ifrån
Kyrkogårds-muren och mot norr, till snicka-
ren Linderoths tegel-murade och bräckta gavel-
spitsar gjorda hus. Gatan sedermera inneslu-
tande Bengt Jönb. gatan (gudan) och Järpe. Lars ga-
dorna. Så fortsätter norr-ut, Kjällbergs-Hobergs-
Hysgård och Bräckmans-gudorna, upp till

gamla Wäsby guda". Folket var fattiga
på pengar, banker fanns inga. Alla gingo
med träskor på fötterna i vardagslag, ty
läderskor ansågs fördyrt och begagnades en-
dast till högtids- och resdräkt. Västare alla
bönder kunde göra sina träskor själva. Men
sommige "husare" voro mästare, som också yr-
kesmässigt förfärdigade träskor åt andra
in sig själva. Om vintern hade alla får-
skinspel och fårskinsvästar, samt framtim-
rens skinn-äpstycke och även 1850 spinorklo-
ka av fjortel av ludet fårskin, ullen in-ät-
vänd, och kofla av samma slag. N: 11 och
N: 12 i Wäsby kyrkoby, kallades för "Ho-gården"
därför att de gårdarne i förra tider måste
göra arbetet s. k. "Ho-ring" (hopring) till förslöfs
Lergeands- eller Löjtnands beställe.
"Husare"-hus fanns i kyrkobyn år 1855: Finsallens.

7.
Landlare), Potta-Larsens Enkas, Murare
Nilssons, Skomakare & Berglunds på klockare-
gårdens tomt, Urföttingens, Bernhard. Anders-
sons, Pipan, Trickare Cinderots, Tillbergs-hus
Hobergs hus och Wässmans hus N:1 samt Nils-
jöns Enkas hus N:2. De båda senare med vardera
1/3 tunnland jord, och kallades för "Bolet."

Som allt folket var s. k. kläddt, så, när de
ännu icke hade några tidningar, visste de
ingenting på sina giller, att tala om, an-
nat än sitt dagliga bråk, eller grova smuts-
historier. Det som alltid mest roade dem
var talet om det som kommer ut om bekän-
dan på folk. Nästan alla ordstär kunde
häntydas till något sådant. Några exempel
kunna anföras. Den rikes sjuka och den fat-
tiges skita spörjes lika långt. Om någon tala-
de om allt vad han hörd, så hette det: "Den

går då inte och bär på torra lortar.
Som i förra delen av 1800-talet, folket måste
göra sina behov, ute omkring bondgårdarne
var som helst, ty avträdes-hus fanns inte så
långe ofta att manfolken togo sin tillflykt
till svingården, och den som ej var beväpnad
med en bra stake eller käpp, kunde knappast
reda sig. Om de som voro rädda för att gå till
svinggården hette det då: "han är så osel Karl
så han duger ej ens att skita för brin, för då
äta de röven av honom. Var det någon som gjorde
narr eller spr av någon, sade han "skita i-
kring, sig". Var det något annan ej trygde sig
em, sade: "Det skiter jag i". Och onöte man
om någon annan ej heder med saken att göra,
sade: "Det skiter den i. Mycket bristligt var,
om folk vågade komma i träta, att de bröds
motparten lyssa sig i röven, och så, in i

i röven eller i min bagdel. Prästen gick
längre och motparten svarade: "Förs du
bättre ing, så får du pölsa utan sking".
På denna inbjudning, var intet mindre än
knytnäven bland öghen till svar. Det
danska ordet "skitt" har nog inte precis sam-
ma betydelse som i svenskan. Historien
om, när klockaren spet i prästens byxor, eller
hur prästen och klockaren blivit så goda vän-
ner, när prästen bet i ål-rumpan och drog
ut ålen ur röven på klockaren o. s. v. v. är
alltid nöjes-tal bland oss, allmoges-
folk. Men efter som folket begynte att
läsa tidningar och skolkunskapsna ut-
vidgades, så ändrades det råa språket nå-
got. En del sonäskrifter, troligen utgivna
av prästerna, för att orarra eller locka folket
att läsa, voro för några skilling utspridda i

Leondgårdarne. Sådana; t. ex. Den lilla fågel-
som värfte gullägg eller gvesteindage-
lyktan, Piken som stygmodern lät kist-
locket hugga hvardet av. Gennexa, som bodde
ensam med ett litet barn i skogen. Pigan som
trampade på brödet. Den onjälöraren som lov-
ade bort det som stod bakom kvarnen när
han kom hem. Han trodde att det som vanligt
var ett päronträ, men nu var det dottern.
Spökt historier; Den förståndige färquelen
Ivan Svensson, Johannis Håkansson's upp-
enbarelse, gamla grisor, gåtor m. m.
Arvde vid enskiftet tilldelade 17 gårdarne
måste endast 5 flytta ut ifrån sin förra bo-
plats. De voro: Anders Nilsson i Ho-gården, Per
Andersson, Jönö Andersson (Storjön), Backa går-
den (Trumpfatar-boställe) och Truls Nilsson, i gam-
la Väsby. Men dessa enskiftesgårdar, som

alla var för sig voro en enda familjs egen-
dom; voro redan efter 25 år splittrade genom
hemmans-lyfving och försäljning till andra
bönder, så att t. ex. N: 12. Wäsby, funnos år 1855,
redan elva hemmans-ägare. Nya hus-tomter
försåldes allt fort, opptill onäringa vägar och härr.
Den hastiga hemmans-lyfvingen gick till på
det viset, att om en, eller bägge sakarne av-
lidit, så betaltes deras arvslott, genom vars
och ens arvtagares tilldelning av så och så stort
stycke av land-mätare uppmätt jord. Före
år 1845, ärvde en son dubbelst emot en dotter.
Sålunda erhöll en dotter i arv, hälften av en brors
lott. I flera hundra brukades att arvingar
skulle lösas ut med pengar, men då fick of-
ta den som skulle ta emot hemmanet, en kvar-
börd, tillika med urdantag ifall föräldran
levde. Men sättet att taga urdantag, har på

senare tider försvunnit. Hurvida det ena
eller andra sättet är bäst, torde vara dispu-
tabelt. Om man bibehållit att dela ut jorden
till arvingarne, så hade möjligen de många
Amerika-resande ungdomarne stannat
hvar i Sverige. Handverkare var i byn
år 1867: två möbelsnickare, en vagnmakare
en smed, en murare, en skomakare, en ur-
makare, en leier-handlare, en vin- och livs-
schandlare, en skräddare, en fotograf och en
kvarn-ägare. Alla boende å N:11 och N:12 Wälsby-
artingen hemmans-ägare, eller hyres-boende, eller
husägare. Men år 1898 var 2 handlare, 3 snic-
kare, 2 vagnmakare, 2 målare, 3 murare, en se-
delmakare, en skomakare, 2 smeder, en trädgård-
mästare, en skräddare och mötlaren samt
en urmakare, och en folkskola N:12 och småskola N:10.
Namnen på de först-nämnde handverkarna ar

år 1867 funnos: Snickare Linderot och Lars
Trulsson, Wagnmakare Johannes Svensson, Smiden
Sven Petersson (Pukke). Murare Nilsson, Skommakare Berg-
lund, Urmakare "Urföttingen". Bierhandlande Anders-
son, Vin- och divershandlande Anders Nilsson för Skall-
en, Skräddare Anders Olsson, Möllaren Nils Svensson
Fotograf. s. P. J. Swedenberg (Fornarna).

Nämnen på de handverkare 1898 i byn.

Tre snickare. Sven Nilsson, hemmansägare, Hans
Linderot husägare, Jöns Jönsson hemmansägare,
Wagnmakare Emil Jönsson, hemmansägare,
Sven smider. Sven Petersson husägare, Per Ingels-
son hemmansägare, Murare Nilsson husägare,
Skommakare Berglund husägare, Urmakare Nils-
son. Lures-hjon, Bierhandlande Andersson hus-
ägare, Vin- och divershandlande Anders Nilsson
för husägare, Skräddare Anders Olsson hemmans-
ägare, Skarnägare Nils Svensson, Fotografen

P. J. Lundenberg hus-ägare Målare N. C. Ek-
holm husägare Målare Johannes Ingelsson
inhyser. Murare Karl Olsson kornmansägare
Lars Liljekläm murare hus-ägare. Tadelmakare E
Johansson husägare, Handlande Johannes An-
derson hus-ägare, Trögårdsmästare Nilsson
hus-ägare. Vagnmakare Johannes Ivensson
husägare, Skräddare Tholander husägare genom
tilläggnärar 100 åriga Killbushuset. Pastor Ceder-
berg hus i Pastor Malmströms hus, Prästarrondator-
ens hus Kloockarens hus, Brickare Runkviests hus
Nils Anders hus, Fritz målarens hus, Nils Nils hus,
Tadelmak. Nils Jönssons hus, Carolinas Fägelgrens
hus, Johannes Nils hus, Jöns Måns hus, Jöns Måns sto-
ra hus, Johannes Pers hus, Hilda Lindströms hus, Per Johans
hus, Stora skolhuset 22:17, Lilla skolhuset Hobergs,
Husen 22:1 och 22:2, Lyrka Nils Jöns hus, Johannes Liljas
hus, Nils Lars hus, Bengt Lårs hus, Linds hus. Alltså

fanns det 46 hus i Väsby, kyrkoby, 1898.
Av de 27 hemmans-ägare som varit i
min tid, var endast jag och 2 andra kvar
år 1898. Det var Nils Tuulsson, Per Ingelsson
(smed) och jag. Alla de andra hade kallat till
barn eller ö-tydda. Namnen på de
hemmans-ägare, som varo i byn när jag 1898
flyttade till Småland. På N° 1 Kapten H. P.
Nilsson, N° 2 E. Ahlbeck, N° 3 Backagården, N° 4
Kapten N. P. Andersson, N° 5 Johannes Gudmundsson
Toornana, N. Persson Toornana, N° 6 Anders Jönsson
N° 7 Jöns Svensson, Rasmus Jönsson, N° 8 Nils Tuul-
sson, Anders Tuulsson, N° 9 Johannes Rasmussen, N° 10
Johannes Rasmussen, N. P. Liljellad, Rudolf Anders-
son, N° 11 Johannes Andersson (möllare), Bengt Larsson,
Nils Jönsson, P. A. Celander (postarkivare), Per Ingelsson,
Lars Johansson (dentist), N° 12 Nicksar Nilsson Enka Hiärsti,
Joen Persson, smed, Emil Jönsson, vagnmakare, Nils Jönsson

i Lugen, Jöns Jönsson bniekan, Carl Olsson Murare,
Bengt Lodin, August Johansson, "Jalla lalla", sand-
flygt, Per Nilsson Gösarp setskift, N: 13 Präst-
gården, kyrkohärd, Hallén, skreddare Hans Ny-
man. Förut i 30 års tid var N. E. Palm kyrkohärd.
N: 14 Klokariegården Carl Olof Holm Kantar, Carl Jo-
hansson. Dertill arrenderar av klokariegårdens ut-
mark. N: 15 Per Johansson, Vinapalycke, N: 16
Ola Jönsson, Vinapalycke, N: 17. Karl Lindau,
slagtare, Pottinburga.

Efter min avflyttning från orten 1898
vet jag ingen av hemmansäboarne som ha
tagit undantag vid försäljning av egendomen,
utan klara pengar har alltid blivit utlös-
ningen. Några av bönderna kallades för
Rusthållare (de skulle skaffa husar och un-
derhålla och skaffa husarkäst på otvåntal
Andra bönder kallades för Rot-hållare,

De skulle laga och löra en soldat, samt lämna jord och bygga ett hus till soldaten, på 2/3 mantal. En husarkäst kostade i bland på 1880-talet över 1000 kronor och husarens lön 100 kronor. En soldattjänst 150 kronor. Dessa krigsfolk tjänstgjorde endast 3 a 4 veckor årligen och när de övriga delarna av året voro hemma så hade de allhandla yrken. Man anställdes ofta hos bönderna. Någon arbetslöshet förefanns inte, men "husarne" d. v. s. de som icke hade hemman utan bara huset, de kallades för "husare", de arbetade hos bönderna vid sådana tillfällen då icke husfolket i bondgården, själva kunde medfinna att göra allt. Om sommaren vid höstarbetet och om vintern vid träskningen, lades därför folk till hjälp, och somliga förtjände "hösta-pigor" och "höstadrängar", av husarnes barn,

för ett par månaders tid, medan höst pågick.
Om vintern var det en rejla-tröskning som
upptog en betydlig tid, och vanligen legdes
ett par män av husarne att tröska, och
längre fram på 1860-talet var det mest Hallands-
folk som utförde tröskningen. Dessa män
kallades på allmogespråket för "Vorskmän".
Men bönderna hade ju så mycket annat
att göra som var nödvändigt. Så hade de slå-
tern, som måste föregås av löv- och ris-rus-
ning ("risa"). Att med lje överhöra större
arealen i varje bondgård, räfsa med hand-
räfsa, bringa alla tröska och tuvor, var ingen
hastighetsgärning. När så äntligen det lön-
ste ägda och korta gräset var flört och rab-
bat högt lass på höstvaggar, måste det sättas
ris-ruskor utanpå lastet och surras ett långt
rep som kallades för "Hö-välingin", tre a fyra gånger

rundt lasset, så att det skulle kunna hålla ihop när man körde hem. Men det kunde hända att lasset kom emellan, eller emot ett stöcksträd, som stod emot och drev hela lasset av vagnen, eller denne vältes. Då ska jag säga att det blev ingen lätt sak att ta fram Hövralingen igen. Vidare hade bönderna i byn, ett ofaktligt bevärr med lagning av landsväg och byvägar. Landsväg från Helsingborg till Höganäs stakades ut 1862 och blev väglätt tilldelade varje hemmansbonde i byn och synades av läns-mannin flera gånger om året.

Byvägarne lagades med stenkolb-aska ifrån gruvan och av sämre grus, men landsvägen fick endast lagas med icke grovslagen makadam eller vackert hafs-grus ej sandigt. Vid snöfall var det äldre mannens skyldighet att ställa om snöskotning, och i byn ut

noga var det med landsvägen. Länsmannen
hade ju makt att slå i böter, eller lega på den
föresumliges bekostnad, såväl för lagning som
snöskotning. Lagning av vägar kallades att "lära"
vägar (i Småland att "Broa" vägar). Raktat husbe-
hovs-bränningar, som förekom till 1845, så var
brännvins-utpandet ännu i den värsta bränn-
vins-tiden, icke så betydligt, som senare tiders
nykterhets-predikanter framställde saken.

Kvantiteten blev ej många kannor och med
det brännvin som framställes, skulle ju hus-
hållas hela året, om, till nästa bränning. Det
var emelligen endast under vissa veckor eller
månader till-låtet att bränna och på viss
i kyrkan pålyst dag skulle varje by-älsman
höpparlocket jämte brännvins-apparaten, till
läns-mannen, som förseglade dem, varefter
de fingo bära dem hem, men förvisa dem före

nästa bränning, för kontroll om sigillet var
olertutet. Svårt straff var stadgat i fall si-
gillet bröts, men ryckte gick att en rik bonde
i en angränsande socken, skaffade nytt lock
och apparat som han ej lät försegla.

Det olyckligaste var, att vem som helst fick
kälja och köpa brännvin. Derigenom fests-
des många att bränna over spannmål
för penningsars förtjänande, och husarbefolk-
ningen lockades att köpa over, ty de kunde ju
ej bränna brännvin själva. Prästen och
klockaren brände och sålde brännvin.

Prästens arrendator, Löjtnant Liliencrona och
klockaren Bostedt hade riktiga storbrännerier.

Den värste suparen i Västerby kyrksby, som
jag hörde berättas om, var en hemmansägare på
Wäl som tillika var fjärdingsman på den tiden
och hette Anders Nilsson, samt var också kiste

-målare. Han frågade alltid om det skulle vara
ljusblått, varför han fick beta "fjärrings-karet
ljusblått". Hans näste näbo var en pastor Olin
och då han fick se Anders Nilsson full varje dag,
så sade han: Men Gud bevara mig väl, Anders Nil-
son, du var full i går och är full i dag och du blir
väl full i morgon med. "Det är säkert", svarade
Anders Nilsson. Men fjärrings-mannen höll
sin titel högt, ty han beklagade sig för sin bror
Truls Nilsson, över att kyrko-värden Pehr Bengtsson
12:11 förkräddt honom för hans superi. "Jusant
man på dum, säger han skiter i fjärrings-man-
nen och vet inte att jag är kronans karl". Ett
vanligt vapen emot ovänner var att "säga folksan-
nången" midt i bland många såsom på gille, auk-
tion eller samgräns. Det kallades att "skälla ut
den och den". Bestod i att förklenliga och äre-
kränka motparten tills denne skulle anses of-

vara värd någon ting (ej en sur bill) bades.
Aldrig hördes sådana drickränkingsmål kom
för domstol. Ex. Ryssa-möllan brände. Efter är
beskyldde en bonde: "Det var allt du som satte eld
på Ryssamöllan". Ett slag ned handen av den
förörättade och dermed var det qvitt. Nu kan
man väl ej våga bjuda kypa i köven, eller säga
du till någon oöckant utan stämning för äre-
kränkning. Ett krog (kru) fangt i leyn, i ett
hus, som kallades Pipan (pipan) beläget strax
utan om kyrkogårdsmuren vid västra grin-
den. Piparen men Fredrik Holmberg bodde
der och var leysmed, sör mycket och hans kyp-
stru sålde Caffé och berärvin till kyrkostök-
et och der bevardröjde sig kyrkofolket till tisdag
och onsdag innan de gingo hem och onäste de
ta av söndags vaddals tröjan för att ej visa
att de kommo hem från kyrkan först då.

Kortspel och brännvinet hade uppehållit
dem. Platsen framför Piparpuset och kyr-
kogårdens grindar kallades för Piparsacken
och var en sandig trekant emellan byvägen
och kyrkogårdens grindar. Först 1878 stän-
sattes platsen av Ola Persson (Göten) i Bräcke.
1845 hade A. Nilsson jor. fått livertids-krogrätt-
ighet, men ej brännvins-handel, i Väskedyrkoby.
Den gamle bysmeden som bodde i Pipar-
huset var, liksom alla smeder i den tiden, från
början, till 1855-talet av seklet, en smed som
ej smidde, med nytt järn utan i yttersta
nödfall, ty till allt smide skaffade bönderna
själv gammalt järn, som av smeden gjordes
något nytt. Därför hade folket ordspråket att
en smed och en sugga kunde göra nytt av
gammalt. Men smidde gammalt järn till
det blev nytt och sugan förtärs en skit, och

gjorde derare en ny skit. Men nya stångjärn
kunde endast skaffas ifrån stan (Helsingborg)
togg-järns-knide voro de gamle smederna omge-
-het spickliga till. Hela ringar på vagnshjul
begagnades icke på landet, utan endast lösa
skenor som spickades 5 på 10 ekahjul och 6 på 12 ek-
-hjul, med skenan midt över löternas fog och
en sorts spik som med tunt skär skar på trä-
genom trät och med yttre stora tjocka huvud,
som leuro skenan ifrån marken, så att slitning-
en togs emot av spikhuvuden. Med det onjuka
väglag, i den tiden, kunde sådana spikhuvud
vara i 20 a 30 år och när slitna järnt med ske-
-nan sömmades om det hela. Vagnar med
trä-axlar av grov eke slets en järnskena under
axeln och en järnring i var ända på hjulnavet
så att man nä inte tro att det skit på trät,
ty då skulle det ej varat många dagar.

Så var det med alla handverkare. Bönderna
skaffade till dem de hemmagjorda materialen,
till skomakaren lädret, till skräddaren
tyget. Det enda material bönder ej själva kon-
nede göra var fur- och granbräder, som därför
alltid måste köpas från skot-työden (skogsbegg-
arna). Man längtade alltid innan handverkare-
ne kommo, med sina gesäller med sig, men
sen längtade man åter innan de kunde bli
färdiga att flytta till annat ställe. Många
ordstäv gingo: "Skräddare, skomakare och smi-
är de värste här e, tjugare och bedragare alla
tre". "Skomakaren är en skitiga gris, sedder
vi bonnens bor-änne o fis, bider i läred o tittar
i väred". "Det gläder mig av hjärtans grund
att nitton skräddare väjde ett pund, med sax
o var, o nål o trå o syringen ovanpå". Eller också:
"Skräddare Skräddare Skunkulben, torka sin röv med flintsten".

Således häntyddes visorna på betydlig magerhet hos skräddare. Någon person ifrån var gård brukade gå i kyrkan, och vid hemkonsten redogjorde då denne eller denna, dels över det ämne varöfver prästen predikar, dels de lysningar som upplästes från predikstolen och som anginge allmänna ärenden. Men längre fram på 1880 a 90 talen blev det alldeles för många kungörelser om vägbesvär, svinnauktioner, hummansköp m. m. så att skick uppstod, att en stor del folk, som sådant ej angick, rusade ur kyrkan mid sådant skulle att ej heller de kvarblivande kunde höra kungörelserna. Att få infört sådant i tidning kunde ju ej, då ännu ej ortstidning Höganäs tidning var kommen till. Få må veckotidningar från många håll och kanter, kunde allmogem ej få församlings-kungörelser. Den tidning som

strax på 80-talet tog mest framgång i lön, var
Öresunds-posten, daglig tidning, 10 kronor för
året och flera hushåll om den samma.
Redaktör Borg, Helsingborg (F. & T. Borg) Alla
Bönderna, var till sitt 72^e, tillika med de "hus-
ars" som bodde på samma hemman, voro tillde-
lade vissa bänkar i kyrkan och viss plats på
kyrkogården till gravplats. Gätte stolen fram-
som den bakaste i Södra kapellet i kyrkan, till
72^e/2 (min) och en kyrkant på kyrkogården, till
venster framför västra ingången (tornets ingång)
till gravplats för 72^e/2. Övriga 72^e voro tilldelade östra
sidan om Södra kapellet. Lärda onöjligt
iakttaga gravplatsarna, men de blevo snart
för tränga, då allmänning måste anlitas.
Efter kyrkogårdsutvidningen 1876 köptes gravplatser
å den nya, var som helst för 4 kronor pr lit, men här,
i Småland för 50 år, sin 1te kronor och out om sand- o grusbäck.

Med stolplatserne i kyrkan var det ingen reda, utan vem som helst satte sig var han ville, men fruntimmer till vänster om gängen och andra folk på högra sidan om gängen. På stolsdörrarne voro onälade ättor till 1888 då nya stolar, bänkar, insattes och brädgolv i stället för tegelstens-golv. Tegelstenarne voro skälformigt slitne av skor- och stövel-sincken ända från 1600 talet. Byggnaden gjorde små hästoliknande järn som fastspikades av skomakaren under skor och stövlars klackar. Dessa järn kallades för ättor. Varje kyrkstol var en särskild "häfte" som kunde stängas med en dörr, som hade en rigel på inre sidan emot dem i stolsbänken inre- varande. Dessa gamle stolar voro så fullt klotttrade med dels namnteckningar, dels båtar, gubbar, årtal och andra skynnes ritningar, skurna med fällkniv eller refflade

med spikar. Mäst illustrerad var Norra
Kapellet, gruvarbetarnes och fiske-lägenas be-
-folkning hade sina kyrkplatsar i detta kyrkans
rum. Men av deras descriptioner kunde an-
-tas att beklädningen varit större hos gruf-folk
och fiskarfolk än hos den öfriga församlings-
-befolkningen. Någon vädeld (eldsvåda) hön-
-des aldrig inom kyrkolyn mer än eldsvä-
-dan i klokkargården 1822. Helt sak på alla
hus i byn, utom prest- och klokkargårds bönings-
hus samt Urföttingens och Pipans. (N. Anderssons).
Att tända eld med stål och flinta fortgick
till 1825 då jäsfor-tändstickorna kommo.
Men bönderna hade dessförrinnan själva gjort
ett slags tänd-stickor, minst halv-alms-långa,
som doppades ned ändan i smält svavel.
Med dessa svavelstickor kunde man trans-
-portera eld från kakelugn eller annan eld.

Först när jorfor-ländstiekorna kommo, kalla-
des de också för "tjuvarstickor". Förut hade
tjuvar ej så bekvämt med lyset genomade
man. Att tjuvar voro fruktade, bevisas av
att lämnar för försturen och alla dörrar i
bonings-husen öppnades in-åt, så att det
säkraste stängnings-medel var en stark
bom som sattes emot dörren på insidan.
Men i de utflyttade gårdarne sattes låsar
med järn-pucklar i alla bonings-husets dörrar.
Av frukten för tjuvar måste bönderna upp-
sätta små b. k. "hläs-hyttor" i eller i närhet
av trädgården (hagen), där en eller flere personer
lägo på vakt om nätterna när lönge-räckorna
lägo till teleknings, eller när frukten i trädgården
blev duglig. En annan slags hytta bygg-
des ute i skogen och ämnad för näste vakad
och vaktas för tjuvar om natten så länge makt förkads.

Midt i byn fanns en out-tömlig vattendamm
som var beflägen ledvid smickare Cinderoths
hus å 72:12. Dels för vatten till kreatur, vid för-
pa somrar och dels för eldsläcknings-behov.
Ett annat ställe på 72:6 Väsky var uttaget till
byns lertag, der befolklet finge hemta lera till
lerväggar, ler-logar och lergolv i boningshusen.
Men aldrig hörde jag att någon tog lera i byns
lertag till rätigel. Skorsténarne voro av grå-
sten och lera, endast utflytte-gårdarne gjorde
skorstén av rätigel, men den leran togs vid
vars och ens gård, ty man behöfde en vatten-
damm vid varje gård, för många behov. Dels
för vatten till kreatur, dels att klöta lerväggar
ens reparations, dels för gåsar och anke-dammen,
samt eldsläckning. Men de hade så dålig
lerandreskap före 1845. En kopparspruta med
2 liters sug, i en halmtaks-eld, var föfärgt, men

ACC. N:R M. 9716:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

rotespjutor med 2 man att pumpa och med stråle som nådde över taket i varje bondgård inkattes också i alla församlingens "rotlag", men inte i alla byar, därför fingo vi i kyrkleyn ingen rotespjuta ty man bekräknade ju att vi ha-
de kyrksprutan mitt ibland oss. Kyrkspru-
tans stråle kunde nå över kyrktornet, ifall stegar uppsattes för slanglärare. Tornet 130 fot högt och 16 mans pumman skar växelvis 8.

Kyrksprutan var anskaffad före klock-
ackordss. byanden, eller omkr. år 1871.
Den gamla byn har ej förskönats, utan snarare
tvärt om. Tillsamt intryck gör det att de gamle jätte-
träderna omkring gårdarna nedhuggits, skogs-
parkerna odlats, de gamla fruktträdgårdar ut-
rotade och fri sikt vida omkring in i nästa för-
samlingar.